

Lublin, 30.08.2019

Prof. dr hab. Agnieszka Sitko-Lutek
Uniwersytet M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Wydział Ekonomiczny
Zakład Zarządzania

Recenzja pracy doktorskiej Pani mgr inż. Ireny Pawlyszyn
p.t.: „**Modelowanie dyfuzji innowacji na przykładzie wdrożenia koncepcji Lean
Management w klastrach sieciowych**”,
napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. inż. Marka Fertscha
(promotor pomocniczy: dr inż. Agnieszka Stachowiak).

Uzasadnienie podjęcia tematu pracy

Zainteresowania naukowe Autorki plasują się w obszarze zarządzania innowacjami, Lean Management oraz organizacji sieciowych. Każde z tych zagadnień jest niezwykle aktualne i istotne z punktu widzenia nauk o zarządzaniu, co znajduje odzwierciedlenie w publikacjach zagranicznych i krajowych. Doktorantka podchodzi do zagadnienia łącząc umiejętnie te obszary badawcze, wskazując precyzyjnie lukę badawczą jaką jest modelowanie dyfuzji innowacji w oparciu o zastosowanie Lean Management w klastrach sieciowych. Wybór problematyki i obszaru badań uważam za nowatorski, a jednocześnie istotny z punktu widzenia teorii i praktyki zarządzania.

Autorka podjęła w swojej rozprawie doktorskiej bardzo ważny i wymagający głębszego zbadania problem, jakim jest dyfuzja innowacji w klastrach sieciowych. Dynamiczne zmiany zachodzące w gospodarce, rosnąca konkurencja, wymagają właściwego zaspokajania potrzeb klientów poprzez, między innymi, tworzenie klastrów, wdrażanie innowacji oraz stosowanie nowoczesnych koncepcji zarządzania, do których należy Lean Management. Pojawia się tu pytanie, czy ta koncepcja jest znana w przedsiębiorstwach klastrowych, czy i w jakim stopniu korzysta się w tych przedsiębiorstwach z wiedzy partnerów biznesowych. Autorka, w prezentowanej rozprawie, potraktowała Lean Management jako innowację organizacyjną.

Ocena merytoryczna pracy i jej struktury

Recenzowana praca ma 264 strony i składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów merytorycznych, zakończenia, bibliografii, spisu 31 tabel, 90- ciu rysunków oraz trzech załączników. W rozdziale pierwszym przedstawiono metodykę badań, trzy kolejne rozdziały mają charakter teoretyczny, a dwa ostatnie, empiryczny.

W rozdziale pierwszym przedstawiono uzasadnienie wyboru tematyki badawczej, sformułowano problemy badawcze, cele i hipotezy badawcze. Głównym problemem badawczym, zdaniem Autorki, jest pytanie o przesłanki do możliwie szybkiej i skutecznej dyfuzji koncepcji Lean Management klastrach sieciowych. Podmiotem badań są przedsiębiorstwa produkcyjne i produkcyjno-usługowe należące do klastrów sieciowych, zlokalizowanych na terenie całej Polski. Przedmiotem badań jest analiza procesu dyfuzji innowacji, na przykładzie wdrożenia koncepcji Lean Management w badanych przedsiębiorstwach. Głównym celem, według Autorki, było zidentyfikowanie ogólnie stosowanej praktyki Lean Management w klastrach sieciowych oraz istnienia zjawiska dyfuzji w kontekście Lean Management wśród badanych przedsiębiorstw klastrowych. Obok celów głównych, sformułowano również cele dodatkowe. Sformułowane cele miały charakter zarówno teoretyczny, jak i praktyczny. Ponadto, na potrzeby badań posawiono trzy hipotezy, których weryfikacja powinna dać odpowiedź na pytanie o to, jakie czynniki prowadzą do sprawnej i skutecznej dyfuzji innowacji w środowisku klastrów sieciowych.

W rozdziale drugim omówiono koncepcję Lean Management, przedstawiono ewolucję jej tworzenia, zaprezentowano różnorodne definicje a także narzędzia stosowane w Lean Management oraz możliwość zastosowania jej zarówno w produkcji, jak i usługach. Odwołując się do wyników badań empirycznych, udokumentowanych w literaturze przedmiotu, wskazano na problemy pojawiające się przy wdrażaniu Lean Management. Ponadto porównano Lean Management z innymi koncepcjami zarządzania.

Rozdział trzeci poświęcony został problematyce klastrów. Przedstawiono w nim ewolucję struktur klastrowych a także różnorodne definicje klastrów prezentowane w literaturze. Wskazano również na znaczenie klastrów zarówno dla przedsiębiorstw wchodzących w ich skład, jak i gospodarki. W dalszej części pracy omówione zostały różnorodne typologie klastrów, szczególną uwagę zwrócono na klastry sieciowe, które stanowiły podmiot badań empirycznych przeprowadzonych na potrzeby tej rozprawy. Dokonano również porównania funkcjonowania struktur klastrowych w Polsce i na świecie.

Rozdział czwarty dotyczy innowacji i dyfuzji innowacji. Przedstawiono w nim szereg definicji innowacji, jej celów a także klasyfikacje według różnych kryteriów. Następnie opisano dyfuzję innowacji, umożliwiającą zapoznanie się szerszego grona potencjalnych nabywców z wprowadzаныmi innowacjami. W dalszej części omówiono różne modele dyfuzji innowacji, znaczenie klastrów jako sprzyjającego środowiska dla innowacji i ich dyfuzji, a także wskazano miejsce innowacji w różnego typu klastrach. Na zakończenie tego rozdziału zinterpretowano koncepcją Lean Management jako innowacje organizacyjne w klastrach.

Dwa kolejne rozdziały mają charakter badawczy i stanowią kluczowy element pracy. W rozdziale piątym przedstawiono wyniki przeprowadzonych badań empirycznych. Rozpoczęto od charakterystyki próby badawczej. Na potrzeby analizy wyróżniono, w zależności od stopnia znajomości i deklaracji stosowania koncepcji Lean Management, pięć grup przedsiębiorstw. W ramach tych grup, dokonano szczegółowej analizy uzyskanych wyników badań. Rozdział ten kończy się wnioskami częściowymi dotyczącymi miejsca i roli Lean Management w klastrach sieciowych.

W rozdziale ostatnim, szóstym, zaprezentowano autorski model dyfuzji innowacji (koncepcji Lean Management) w klastrach sieciowych. Przedstawiono algorytmy decyzyjne dotyczące proponowanego modelu, założenia i kluczowe warunki opisanego modelu dyfuzji Lean Management. W dalszej części poddano weryfikacji opracowany model. Weryfikację przeprowadzono przy wykorzystaniu środowiska informatycznego programu C ++. W efekcie w końcowej części rozdziału wyciągnięto wnioski z przeprowadzonej weryfikacji modelu dyfuzji innowacji.

Podsumowanie pracy zawiera reasumpcję dotychczasowych rozważań oraz wskazanie dalszych kierunków prac badawczych w zakresie dyfuzji innowacji w klastrach.

Bibliografia, zamieszczona w kolejnej części pracy, zawiera 282 pozycje literaturowe. Autorka w swojej rozprawie, w części teoretycznej, dokonała szerokiego przeglądu aktualnej literatury światowej, a także badań empirycznych, których wyniki zostały zaprezentowane w literaturze, co stanowiło podstawę do opracowania modelu badawczego, przygotowania narzędzi badawczych oraz autorskiego modelu dyfuzji Lean Management.

Na szczególne podkreślenie zasługuje logiczne i syntetyczne podejście Autorki do prezentowania w rozprawie zagadnień teoretycznych, często w formie tabelarycznej, co znacznie wpłynęło na przejrzystość prowadzonego wywodu.

Istotną wartość pracy stanowi opracowanie modelu dyfuzji Lean Management i jego weryfikacja. Wykorzystując literaturę przedmiotu oraz wyniki przeprowadzonych badań

empirycznych, Autorka określiła kluczowe warunki i sformułowała założenia modelu, a także dokonała aplikacji opracowanego modelu. Weryfikacja modelu dyfuzji innowacji w klastrach sieciowych przeprowadzona została według kategorii innowator, dzielenie się wiedzą, spotkania dedykowane Lean Management, migracje, innowatorzy. W efekcie dokonano oceny dyfuzji innowacji z perspektywy przedsiębiorstwa, co pozwoliło na weryfikację przyjętych i hipotez.

Bardzo wysoko oceniam przedłożoną rozprawę pod względem merytorycznym. Część teoretyczna bazuje na rzetelnej analizie literatury i cechuje się precyzją prowadzenia wywodu naukowego oraz bardzo czytelną formą prezentacji materiału. Szczególnie pozytywnie oceniam część badawczą, a na podkreślenie zasługuje poprawnie sformułowany cel główny i cele szczegółowe, hipotezy oraz dobór metodyki badawczej. Stanowi to niewątpliwie potwierdzenie dojrzałego warsztatu badawczego Doktorantki.

Uwagi dyskusyjne

Autorka nie ustrzegła się jednak pewnych błędów. We wstępie brak jest informacji na temat samej pracy, jej struktury, celów itp. Omówione zostały bardzo ogólnie podstawowe pojęcia, które będą wykorzystane w pracy, natomiast brak odwołań do literatury. Znaczną część treści zamieszczanej zazwyczaj we wstępie, przeniesiono do rozdziału pierwszego.

W rozdziale pierwszym, w uzasadnieniu wyboru tematu, przedstawiono znaczenie problematyki ale praktycznie nie wskazano potrzeby prowadzenia badań w tym obszarze w odniesieniu do rozprawy doktorskiej. Nie określono także, na czym polega luka w wiedzy, do której odwołuje się Autorka (str. 13). Ogólnie można stwierdzić, że w rozdziale tym bardzo ogólnikowo Autorka podeszła do prezentowanej metodyki pracy. Pojawia się pytanie, czy struktura pracy to jest jej metodyka? (str. 13). Nie przedstawiono modelu badawczego, narzędzi badawczych.

W rozdziale drugim, podrozdział 2.1. zatytułowano „Historyczny zarys koncepcji Lean Management”, a w treści przedstawiono ewolucję zarządzania produkcją i dopiero na końcu przeskoczono do Lean Management. W rozdziale 2.3. Autorka prezentuje szereg technik stosowanych Lean Management, natomiast ich nie opisuje - same nazwy technik są niewystarczające ponieważ nie wszystkie są powszechnie znane, czasem są różnie opisywane w literaturze. Dotyczy to również tabeli 2.4. (str. 40-43), w której w syntetyczny, przejrzysty sposób przedstawia przykłady i korzyści poszczególnych narzędzi, ale brak krótkiej charakterystyki każdego z nich. Zwraca uwagę niejednorodność terminologiczną - narzędzie,

metodyka, technika, system, koncepcja, metodologia. Stosuje je zamiennie. Nie definiuje, co poszczególne pojęcie oznaczają. W rozdziale 2.4. w tytule pojawia się pojęcie „filozofia Lean Management”, a w treści używane są określenia „metoda lub koncepcja Lean Management”.

W rozdziale 3.4.1. Funkcjonowanie struktur klastrów na świecie (od str. 69) przedstawiono prezentację i analizę klastrów w różnych krajach, niestety Autorka odwołuje się do danych liczbowych bez podawania okresów, których te dane dotyczą, prezentuje je chaotycznie, jeśli chodzi o czas i okres do którego się one odnoszą. Dotyczy to przykładów z różnych krajów. W kolejnym podrozdziale (od str. 74) również pewien chaos w początkowym fragmencie podrozdziału, w dalszej części obszerna prezentacja raportu PARP, rys. 3.5. (str. 78) - porównanie dotyczy różnych okresów; podobnie str. 80 - porównanie do danych GUS z 2017 r, raport PARP dane z 2015 r.

Podobny problem wystąpił w rozdz. 4.3. - zaprezentowane zostały, w nieco nieuporządkowany sposób, wyniki badań dotyczących funkcjonowania klastrów. Autorka przedstawia wyniki różnych badań, stosuje kategorię stwierdzenia, nie precyzując tego jednoznacznie, że są to badania prowadzone przez różnych autorów, w różnym czasie, co sprawia że trudno jest je bezpośrednio porównywać.

W rozdziale piątym zaprezentowano wyniki przeprowadzonych badań empirycznych - przedstawiono charakterystykę badanych przedsiębiorstw klastrów sieciowych, omówiono organizację i przebieg badań, wspomniano o narzędziach badawczych. Istnieje pewien niedosyt w zakresie omówienia narzędzi badawczych w tej części pracy, natomiast Autorka odsyła czytelnika do załączników. Szczegółowa analiza uzyskanych wyników przeprowadzona została w odniesieniu do pięciu wyodrębnionych, w zależności od wiedzy na temat koncepcji Lean Management, grup. Można byłoby oczekiwać bardziej syntetycznego podejścia do tej analizy. Autorka bardzo szczegółowo omawia wyniki w odniesieniu do każdego z pytań, co obniża czytelność prezentacji. Wskazane byłoby zwrócenie uwagi na zróżnicowanie odpowiedzi np. w zależności od wielkości czy branży przedsiębiorstwa. Brak modelu badawczego sprawia, że czytelnik „gubi się” w tej prezentacji, trudno odnieść się do celów pracy i hipotez badawczych.

Wyliczenie wniosków cząstkowych nie ułatwia ich percepcji. Autorka zebrała wnioski z poszczególnych podrozdziałów dotyczących różnych grup respondentów. Jest bardzo wiele informacji, które nie są zbyt czytelne. Wskazane byłoby ich porównanie, przedstawienie podobieństw i różnic w podejściach poszczególnych grup respondentów.

Zaprezentowane przeze mnie uwagi nie stanowią jednak istotnych zastrzeżeń, a przedstawione zostały w celu doskonalenia warsztatu naukowego Doktorantki i ewentualnego wykorzystania przy wydawniczej publikacji pracy.

Strona formalna pracy

Praca napisana jest w sposób bardzo przejrzysty i czytelny, z dużym zaangażowaniem i starannością. Występują jednak w tym zakresie nieliczne i drobne niedociągnięcia. W rozdziale czwartym istnieje jeden podrozdział tego samego rzędu - 4.2.1. Autorka nie ustrzegła się kilku błędów stylistycznych (np. str. 101, 114) i literowych (np. na str. 52 odniesienie do książki Michael Portera z 1890 r.), część nazwisk w tekście rozprawy i przypisów bibliograficznych napisanych cyrylicą. Odwołania do źródeł bibliograficznych w tabelach i rysunkach nie pod tabelą, tylko w przypisach na dole strony. Te niewielkie pomyłki nie stanowią o ogólnej pozytywnej ocenie pracy.

Podsumowanie

Do zalet pracy należą:

- Nowatorska, aktualna problematyka i złożony problem badawczy,
- Metodyka badań – jej nowoczesność, oryginalność i poprawność,
- Struktura prezentacji naukowej – logiczna, spójna, czytelna,
- Wnioskowanie – dojrzałe, cechujące się umiejętnością syntezy przy jednoczesnej trosce o wnioski szczegółowe,
- Aplikacyjny charakter i możliwość praktycznego zastosowania wyników.

Reasumując, pracę oceniam bardzo pozytywnie, a wskazane wcześniej uwagi krytyczne mają charakter marginalny w ogólnym postrzeganiu wartości merytorycznej, metodycznej i użytecznej Rozprawy.

Konkluzja

Reasumując, stwierdzam z przekonaniem, że przedłożona do recenzji praca stanowi oryginalne, samodzielne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje wysoki poziom wiedzy teoretycznej Doktorantki za zakresu nauk o zarządzaniu, a także ugruntowane umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Spełnia ona wymogi stawiane przed rozprawami doktorskimi. Wnioskuje o dopuszczenie Pani mgr inż. Ireny Pawłyszyn do publicznej obrony przed stosowną komisją Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Poznańskiej. Wnioskuje także o nagrodzenie Pani mgr inż. Ireny Pawłyszyn stosowną nagrodą.

Staw - Antoni Apniewicz